

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
RESPUBLIKA IXTISOSLASHTIRILGAN OTORINOLARINGOLOGIYA VA
BOSH-BO'YIN KASALLIKLARI ILMIIY-AMALIY TIBBIYOT MARKAZI

«OILAVIY SHIFOKOR FAOLİYATIDA LOR A'ZOLARI
KASALLIKLARINI TASHXISLASH VA DAVOLASH»

mavzuiy malaka oshirish kursi
O'QUV DASTURI
(o'qish hajmi 36 kredit)

Toshkent – 2024 y

Tuzuvchilar:

Xasanov U.S. -

Respublika ixtisoslashtirilgan otorinologologiya va bosh-bo'yin kasalliklari ilmiy-amaliy tibbiyot markazi direktori, t.f.d., professor

Ergashev U.M. -

Respublika ixtisoslashtirilgan otorinologologiya va bosh-bo'yin kasalliklari ilmiy-amaliy tibbiyot markazi direktori o'rinbosari, t.f.n.

Taqrizchilar:

Arifov S.S.

Tibbiyot xodimlarining kasbiy malakasini rivojlantirish markazi otorinologologiya kafedrasini mudiri, t.f.d., professor

Voxidov U.N. -

Respublika ixtisoslashtirilgan otorinologologiya va bosh-bo'yin kasalliklari ilmiy-amaliy tibbiyot markazi direktori o'rinbosari, t.f.d., dotsent

Annotatsiya

Umumiy amaliyot shifokorining vazifalaridan biri aholi orasida LOR kasalliklarining ko'payishini oldini olish bo'lib, bunda profilaktika choralarini amalga oshirish bilan birga, ularni o'z vaqtida aniqlash va davo muolajalarni olib borishi nazarda tutiladi.

Ushbu muammoni hal qilishda umumiy amaliyot shifokoridan yaxshi tibbiy tayyorgarlikni, otorinologologiya sohasida puxta nazariy bilimga ega bo'lishni, LOR kasalliklarni klinikasi, diagnostikasi, differentsial diagnostikasi va bemorlarni davolash usullarini o'rganishni talab qiladi.

Umumiy amaliyot shifokorlari ushbu o'quv tsiklida o'zlarining nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini oshiradilar, bu esa aholiga otorinologologik yordamni ko'rsatishga yordam beradi.

Ushbu dastur "sog'liqni saqlash va oliy ta'lim tizimi faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha" chora-tadbirning bajarilishi munosabati bilan ishlab chiqilgan bo'lib, ilg'or xorijiy tajribani hisobga olgan holda o'quv dasturiga qo'shimchalar va o'zgartirishlar bo'yicha takliflar kiritilgan.

O'quv dasturi Respublika ixtisoslashtirilgan otorinologologiya va bosh-bo'yin kasalliklari ilmiy-amaliy tibbiyot markazi Ilmiy kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan

2024 y. «__» _____ bayonnoma № ...

Xasanov U.S.

RIOBBJIAM ilmiy kengash raisi

Kirish

Dasturning maqsadi: Birlamchi bo'g'inda umumiy amaliyot shifokorlarining vakolati doirasida quloq, tomoq va burun kasalliklarini oldini olish, tashxislash va davolash bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini takomillashtirish.

Dastur vazifalari:

1. LOR a'zolarining klinik anatomsiyasi va fiziologiyasi bo'yicha o'quvchilarning bilimlarini tizimlashtirish.

2. Umumiy amaliyot shifokorlarining bilimlarini chuqurlashtirish va amaliy ko'nikmalarni takomillashtirish.

3. LOR a'zolarining kasalliklarini oldini olish uchun bemorlarni sog'lom turmush tarzi bo'yicha targ'ibot qilish.

4. LOR a'zolarining yallig'lanish kasalliklari bo'yicha respublikada amaldagi diagnostika tasniflari, standartlari va protokollarini taqdim etish.

Tematik malaka oshirish sikli davomiyligi 36 soat (ish vaqti – bir hafta, har kuni 6 soatdan).

Bundan tashqari, umumiy amaliyot shifokori simpoziumlarda, seminarlarda, ilmiy yig'ilishlarida qatnashishlari va mustaqil ravishda o'z malakasini oshirishi mumkin.

Amaliy mashg'ulotlar o'tkazish uchun Toshkent vrachlar malakasini oshirish institutining Otorinolaringologiya kafedrasining barcha mavjud klinik bazalaridan foydalaniladi. O'quv siklini o'tkazish uchun klinik bazalarda barcha zarur jihozlar, o'quv qo'llanmalari mavjud. Ushbu darslar sifatli o'qitishni ta'minlaydigan malakali o'qituvchilar tomonidan olib boriladi.

Trening oxirida imtihon o'tkaziladi, bunda turli xil nazorat shakllaridan foydalanish mumkin (nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarning og'zaki shaklini baholash, vaziyatli masalalarni hal qilish, test nazorati va boshqalar).

Dastur so'nggida mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar ro'yxati keltirilgan.

Kutilayotgan natijalar: "umumiy amaliyot shifokori faoliyatida LOR a'zolari patologiyasining ahamiyati" mavzusida tematik siklini o'tkazish otorinolaringologiya shifokorlarining bilimlarini kengaytirish va chuqurlashtirish hamda amaliy ko'nikmalarini oshirishga imkonini beradi. Bu, shubhasiz, ushbu kasalliklarga chalingan bemorlarga tibbiy va diagnostik yordam ko'rsatish sifatini oshiradi.

“UMUMIY AMALIYOT SHIFOKORI FAOLIYATIDA LOR A'ZOLARINI PATOLOGIASINING AHAMIYATI” MALAKA OSHIRISHNING TEMATIK SIKLI O'QUV DASTURI MAZMUNI

O'quv dasturi 36 soat mo'ljallangan.

№	Mavzularning nomlari	O'quv soatlari soni			Jami
		Ma'ruzalari	Amaliy mashg'ulotlar	Seminarlar	
I	LOR organlarini klinik anatomsiyasi, topografiyasi, fiziologiyasi va tekshirish usullari.	1	2	3	7
1	Tashqi, o'rta va ichki quloqning klinik anatomsiyasi, topografiyasi va fiziologiyasi. Kattalar va bolalarda eshitish qobiliyatini tekshirish usullari: akumetriya, tonal bo'sag'a audiometriyasi		6		6
2	Burun va burun yondosh bo'shliqlarining klinik anatomsiyasi, topografiyasi va fiziologiyasi. Burun va burun yondosh bo'shliqlarining tekshirish usullari.		2		2
3	Hiqildoq va halqum klinik anatomsiyasi, topografiyasi va fiziologiyasi. Hiqildoq va halqumni tekshirish usullari		2		2
II	Quloq kasalliklari.	2	6	2	10
1	Tashqi quloqning kasalliklari va jarohati		2		2
2	O'rta quloqning yiringsiz kasalliklari: yevstaxcit, kataral otit, eksudativ otit, otoskleroz, adgeziv otit			2	2
3	O'rta quloqning yiringli kasalliklari: o'tkir yiringli o'rta otit, antrit, mastoidit.		2		2
4	O'tkir osti va surunkali yiringli o'rta otit.		2		2
5	Ichki quloqning yiringsiz kasalliklari: sensonevral eshitish zaifligi, men'yer kasalligi.	2			2
III	Burun va burun yondosh bo'shliqlarining kasalliklari.	2	2	2	6
1	Tashqi burun kasalliklari. Burun va burun yondosh bo'shliqlarining jaroxati. Burundan qon ketish.			2	2
2	O'tkir, surunkali, vazomotor, allergik va atrofik rinitlar. Ozena.		2		2
3	O'tkir va surunkali sinusitlar.		4	2	6
IV	Halqum kasalliklari.		2		2
1	Angina. Halqum difteriyasi.		2		2
2	Surunkali tonzillit. Paratonzillyar va halqum orti xopozlari		2		2
3	Faringit. Faringomikozlar. Halqum jarohatlari.	2	2		4
V	Hiqildoq kasalliklari.	2			2
1	O'tkir va surunkali laringitlar. O'tkir va surunkali hiqildoq stenozlari: sabablari, etiotogenezi, klinikasi, diagnostikasi, qiyosiy diagnostika, davolash				2
2	Traxeotomiya, traxeostomiya, konikotomiya, intubatsiyaga – ko'rsatmalar, bajarish texnikasi.		2		2
VI	LOR a'zolarining hosilalari		2		2
VII	Imtihon.		2		2
Jami		6	24	6	36

**" UMUMIY AMALIYOT SHIFOKORINING FAOLIYATIDA LOR A'ZOLARINI
 PATOLOGIYASINING AHAMIYATI" MALAKA OSHIRISH TEMATIK SIKLI
 O'QUV DASTURINING MAZMUNI**

Kod	Mavzular nomi
1	LOR organlarini klinik anatomiyasi, topografiyasi, fiziologiyasi va tekshirish usullari.
1.1	Tashqi, o'rta va ichki quloqning klinik anatomiyasi, topografiyasi va fiziologiyasi. Kattalar va bolalarda eshitish qobiliyatini tekshirish usullari: akumetriya, tonal bo'sag'a audiometriyasi.
1.2	Burun va burun yondosh bo'shliqlarining klinik anatomiyasi, topografiyasi va fiziologiyasi.
1.3	Burun va burun yondosh bo'shliqlarining tekshirish usullari
	Hiqildoq va halqum klinik anatomiyasi, topografiyasi va fiziologiyasi.. Hiqildoq va halqumni tekshirish usullari
2.	Quloq kasalliklari.
2.1.	Tashqi quloqning kasalliklari va jarohati
2.2.	O'rta quloqning yiringsiz kasalliklari: yevstaxeti, kattalar otit, eksudativ otit, otoskleroz, adgeziv otit.
2.3.	O'rta quloqning yiringli kasalliklari: o'tkir yiringli o'rta otit, antrit, mastoidit.
2.4.	O'tkir osti va surunkali yiringli o'rta otit.
2.5.	Ichki quloqning yiringsiz kasalliklari: seneonevral eshitish zaifligi, men yer kasalligi.
3	Burun va burun yondosh bo'shliqlarining kasalliklari.
3.1	Tashqi burun kasalliklari. Burun va burun yondosh bo'shliqlarining jaroxati. Burundan qon ketish.
3.2	O'tkir, surunkali, vazomotor, allergik va atrofik rinitlar. Ozena.
3.3	O'tkir va surunkali sinusitlar.
4	Halqum kasalliklari
4.1	Angina. Halqum difteriyasi.
4.2	Surunkali tonzillit. Paratonzillar va halqum orti xo'ppozlari
4.3	Faringit. Faringomikozlar. Halqum jarohatlari.
5	Hiqildoq kasalliklari.
5.1	O'tkir va surunkali laringitlar. O'tkir va surunkali hiqildoq stenozlari: sabablari, etiopatogenezi, klinikasi, diagnostikasi, qiyosiy diagnostikasi, davolash
5.2	Traxeotomiya, traxeostomiya, konikotomiya, intubatsiyaga – ko'rsatmalar, bajarish texnikasi.
6	LOR a'zolarining hosilalari
6.1	Quloq, burun va burun yondosh bo'shliqlari hosilalari
6.2	Halqum va hiqildoq hosilalari

**UMUMIY AMALIYOT SHIFOKORLARI
 O'ZLASHTIRISHI KERAK BO'LGAN KO'NIKIMALAR RO'YXATI**

Umumiy amaliyot shifokori mashg'ulot oxirida quyidagi holatlar va kasalliklar haqida bilish kerak:

- * O'tkir sinusit va surunkali sinusit
- * Adenoidlar
- * Burun furunkullari
- * Burun to'sig'i qiyshiqiligi
- * Otokleroz
- * Labirintit, Men yer kasalligi
- * Seneonevral eshitish zaifligi
- * Eshitish zaifligi, karlik
- * Paratonsillar xo'ppoz
- * O'tkir epiglotit
- * Hiqildoq va traxeyaning surunkali stenozlari
- * LOR a'zolarining xavfsiz va xavfli hosilalari.

Umumiy amaliyot shifokori mashg'ulot oxirida quyidagi holat va kasalliklarni tashxislash va davolash imkoniyatiga ega bo'lishi kerak:

- * Oltinugurt tiqini
- * Tashqi otit
- * Asoratlanmagan o'tkir va surunkali o'rta otit
- * Tashqi eshitish yo'lining yot jismi
- * O'tkir va surunkali rinit
- * Gipertrofik, atrofik va vazomotor rinit
- * Burundan qon ketishning yengil darajasi
- * O'tkir va surunkali faringit
- * Angina
- * Stenozsiz laringit
- * Asoratsiz surunkali tonzillit

Umumiy amaliyot shifokori mashg'ulot oxirida quyidagilarga ega bo'lishi kerak:

- * Otokskopiya
- * Rinoskopiya
- * Faringoskopiya
- * Bilvosita laringoskopiya
- * Eshitishni tekshirish(akumetriya)
- * Tashqi eshitish kanalidan oltinugurt tiqini va yot jismlarni olib tashlash
- * Tashqi quloq yo'lini yuvish
- * Tanglay murtaklari lakunalarini yuvish
- * LOR a'zolarini tekshirishning maxsus usullari ma'lumotlarini sharhlash.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Xasanov U.S., Voxidov U.N. Otorinolaringologiyada zamonaviy tekshirish usullari. Toshkent. 2019. 250 bet.
2. Xasanov S.A. Voxidov N.X. Yukori nafas yullari kasalliklari. T. 2008.-Voris nashriyoti.-336 bet.
3. Xasanov S.A. Voxidov N.X. Quloq, burun, xalkum va xikildok kasalliklari. Toshkent. 2011.- 210 bet.
4. Voxidov N.X., Nurov U.I., Radjabov R.R., Nurova G.U. Klinik otorinolaringologiya // "Durdona" nashriyoti. - Buxoro.-2019.- 450 bet.
5. Otorinolaringologiya // Shamsiev D.F., Voxidov U.N.- elektron darslik. Toshkent, 2022 Maxkamova N.E. Otorinolaringologiya// Darslik. Toshkent.-2020.-450 bet.

Internet-resurslar

- <http://www.med.uz>
<https://elibrary.ru>
<https://www.lorlife.kiev.ua>
<http://www.medline.ru>
<http://www.medel.com>
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
<http://www.melfon.ru>
<http://www.lor.ru>
<http://www.lormii.ru>
<http://www.doctomarabote.ru>
<http://www.med2000.ru>
<http://rusmedserv.com>
<http://www.doctor.ru>